

БАНКТЫК ТӨЛӨМ КАРТТАРДЫ КОЛДОНУУ ЭРЕЖЕЛЕРИ

Эрежелер менен күнт кооп таанышып чыгып, аны Сизге берилген банктык төлөм карттын аракеттенүү мөөнөтү аяктаганга чейин сактасыз

1. Терминдер жана аныктамалар.

Авторизациялоо	Банктын төлөм картын колдонуу менен банктык операцияларды ишке ашырууга Банк-эмитенттин уруксаты.
Картты жокко чыгаруу	Картты жараксызы деп табуу жана аны жүгүртүүдөн алып салуу.
Банк-Эмитент	Карт чыгаруучу (эмиттөөчү) төлөм системасынын катышуучусу болуп саналган, ошондой эле төлөм системасынын катышуучусу болуп саналган башка банктар алдындагы милдеттөнмелери боюнча жооп берүүчү Банк
Банк-Эквайер	Эквайринг жүргүзүүгө уруксат алган, же технологияларга, тиешелүү төлөм системаларынын ченемдик актыларына жана Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык өзүнүн перифериялык түзүлүштөрү аркылуу авторизациялоо же транзакция жүргүзүүнү камсыздоочу перифериялык түзүлүштөр тармагынын ээси болуп саналган Банк.
Банктык эсеп (мындан ары карт-эсеп)	Карт Ээсинин карты боюнча акча каражаттарын жүгүртүү үчүн жана транзакцияларды жүргүзүү үчүн карт Ээсине Банк тарабынан ачылган эсеп.
Банкомат	Нак акча каражаттарын берүү жана кабыл алуу, акча каражаттарын картка жазуу, карт Ээсинин жүргүзүлгөн транзакциялары боюнча маалыматтарды алуу, нак эмес төлөмдөрдү жүргүзүү жана жүргүзүлгөн транзакциялардын бардык түрү боюнча карт-чек берүү үчүн арналган аппараттык-программалык комплекс. Банкомат карт Ээси Банктын ыйгарым укуктуу кызматкеринин катышуусуз картты колдонуу аркылуу операцияларды өз алдынча жүргүзүүсү үчүн арналган. Мындан ары ATM - Automatic Teller Machine катары кездешүүсү мүмкүн.
Картты тосмолоо	Картты колдонуу менен операцияларды жүргүзүүгө толук же убактылуу тыюу салуу.
Банкоматтык көчүрмө	Карт Ээсинин суралы менен банкомат тарабынан түзүлүлгөн карт-эсеп боюнча көчүрмө. Банкоматтын көчүрмөсү эң көп дегенде, карт Ээси тарабынан карт-эсеп боюнча жүргүзүлгөн акыркы 10 (он) транзакцияны камтыйт.
Банктык төлөм карт (мындан ары текст боюнча – Карт)	Товарларды, жумуштарды жана кызмат көрсөтүүлөрдү төлөө үчүн, которуюуларды жана башка төлөмдөрдү жүргүзүү үчүн, ошондой эле карт-эсептеги акча каражаттарынын калдыгынын чегинде нак акча каражаттарын чыгаруу үчүн арналган. Карт карттын бетинде көрсөтүлгөн мезгилдин ичинде гана жарактуу. Мөөнөтү өткөн карттар боюнча операциялар жүргүзүлбөйт.
Карт Ээси	Ушул Келишимдин шарттарына ылайык картты колдонуу укугуна ээ болгон жеке адам.
Кошумча карт	Карт Ээсинин ишенимдүү адамына карт-эсеп боюнча таризделген карт. Карт Ээси кошумча карт боюнча карттык операциялардын акча каражаттарынын суммасына лимит белгилөөгө укуктуу.
Карыз	Картты/кошумча картты чыгарууга, карттык операцияларды ачууга, тейлөөгө (жүргүзүүгө), карттык операцияларды өткөрүүгө, карт-эсепти жабууга, техникалык овердрафтка байланыштуу карт Ээси Банкка төлөшү керек болгон бардык суммалар, ошондой эле Банктын тарифтерине ылайык, төлөнүүгө жаткан башка суммалар.
Коддук сөз	Карт Ээси тарабынан Картты чыгарууга арыз-анкетада көрсөтүлгөн сөз (же символдордун айкалышы), ал боюнча Банк карт Ээсин идентификациялай алат жана карт-эсептин абалы жөнундө маалыматтарды телефон аркылуу бере алат.
Акча каражаттарынын лимити (лимиттери)	Карт аркылуу жүргүзүлүүчү максималдык сумма боюнча Банк тарабынан белигленген лимиттер. Лимит (лимиттер) бир операциянын суммасына жана валютасына карата дагы, ошондой эле белгилүү бир убакыттын ичинде жүргүзүлчү бардык операцияларга карата дагы белгилениши мүмкүн.
Банктар аралык процессинг борбору (мындан ары текст боюнча БПБ)	Кыргыз Республикасынын ЭЛКАРТ улуттук төлөм системасынын аппараттык-программалык комплекси, ал ЭЛКАРТ, VISA, Мир карттарын, ошондой эле БПБ системасы интеграциялаган башка системалардын карттарын колдонуу менен жүргүзүлгөн транзакцияларды процессингдөө үчүн арналган.

Алдамчылык опреация	Банктык карт боюнча карт Ээси тарабынан санкция берилбegen жана тастыкталбаган операция.
Азайтылбас калдык	Банк тарабынан аныкталган, авторизациялоого жатпаган жана карт Ээсинин Банк алдындагы күрөөсү болуп саналган акча каражаттарынын суммасы.
Адаттан тышкаркы кырдаал	Системанын эрежелерине жана технологиясына ылайык өзүнчө төлөм системасынын тобокелдиктерди автоматтык тескөө каражаттары тарабынан чечилбей турган, аны чечүү үчүн оператордун персоналдынын же катышуучунун атайын <u>уюшулган ишин талап</u> кылган кырдаал.
Овердрафт	Бул кыска мөөнөттүү кредиттин формасы, ал карт Ээсине карт эсебиндеги төлөм каражаттарынын суммасынан ашык болгон төлөмдөрдү карт аркылуу жүргүзүүгө мүмкүндүк берет.
ПИН-код	Жеке Ар бир карт Ээсине бериле турган жана ошол карт Ээсин идентификациялоо үчүн колдонула турган идентификациялык номер, жашыруун код. ПИН-код төрт сандан турат.
НБП	Нак акча берүү пункту.
ПОС-терминал	Бул электрондук эсептөөчү түзүлүш. Ал нак акча каражаттарын чыгаруу үчүн Банк тарабынан банктын бөлүмдөрүнө орнотулат, ошондой эле Карт Ээси товарларды жана кызматтарды карттын жардамы менен төлөө боюнча карттык операцияларды жүргүзүүде пайдалануусу үчүн соода жана тейлөө ишканаларында орнотулат.
СТИ	Карттарды кабыл алуу жана тейлөө үчүн ПОС-терминалы бар соода-тейлөө ишканасы.
Стоп-баракча	Төлөм системасында төлөм каражаттары катары кабыл алууга Банк тарабынан тыюу салынган карттардын тизмеси.
Эсеп-көчүрмө (мындан ары текст боюнча көчүрмө)	Карт Ээсинин карт-эсебинде акча каражаттарынын калдыктары, белгилүү бир мезгилдин ичинде акча каражаттарынын карт-эсеп боюнча жүргүртүүлөрү жана карт аркылуу жүргүзүлгөн операциялары жөнүндө отчет.
Транзакция	Картты колдонуу менен товарларды, кызматтарды сатып алуу, нак акча каражаттарын алуу операциясы, ал операциянын жыйынтыгында карт эсепти транзакциянын суммасына дебеттөө же кредиттөө жүргүзүлөт.
Техникалык овердрафт	Карт-эсептеги жеткиликтүү калдыктан ашык сумманын төлөнүп берилгендине (чыгымдоо операцияларына) байланыштуу келип чыккан карыз.
Фишинг	Интернет-алдамчылыктын бир түрү, анын максаты колдонуучунуну купуялуу маалыматтарына – логиндерге, купуя белгилерге, өздүк эсептин жана банктык карттардын маалыматтарына жеткиликтүүлүк алуу болуп саналат. Негизинен банктын, белгилүү компаниялардын же уюмдардын атынан өзүнө жалган сайттарга шилтеме камтыган массалык каттарды жөнөттүү жүргүзүү усулу колдонулат. Ал сайттар тышынан караганда чыныгы сайттарга окшош, бирок алар жасалма болуп саналышат. Каттарда жеке маалыматтарыңызды жаңыртууну же тастыктоону өтүнүштөт, көп учурларда маалыматтар менен кандайдыр бир көйгөйлөр жарагандыгын эскертишет. Андан кийин сизди жасалма сайттарга багытташып, эсепке алуу маалыматтарын киргизүүнү өтүнөт. Эгерде ал алдамчылардын колуна керектүү маалыматтар тийип калса, жеке маалыматтардын жана каражаттардын уурдалышына алыш келиши мүмкүн.
CVV-код (card verification value 2)	Интернет аркылуу төлөөдө жана операциялардын башка түрлөрүн жүргүзүүдө карттын аныктыгын текшерүү үчүн үч орундуу код.
3D Secure	Бул интернет тармакта карттар боюнча жүргүзүлчү төлөмдөрдүн коопсуздугун камсыздоо үчүн арналган заманбап технология, 3D Secure купуя белгини киргизүү аркылуу карт Ээсин кошумча идентификациялоого жана Интернетте картты колдонуу аркылуу алдамчылыктын болуу тобокелдигин болушунча азайтат.

2. Жалпы жоболор.

- 2.1. Банктык төлөм карттарды колдонуу эрежелери (мындан ары текст боюнча – Эрежелер) Банк тарабынан карттарды чыгаруу жана тейлөө тартибин, карттарды колдонуу менен операцияларды жүргүзүү тартибин, ошондой эле карттарды коопсуз колдонуу боюнча эрежелерди аныктайт.
- 2.2. Карт Ээси менен Банктын ортосундагы картты чыгаруу жана тейлөө боюнча укуктук мамилелер “БАКАЙ БАНК” ААКта жеке адамдарды банктык тейлөө шарттарынын (мындан ары текст боюнча Келишим) алкагында жөнгө салынат
- 2.3. Картты башка адамдарга пайдаланууга берүүгө же күрөөгө коуюга тыюу салынат.
- 2.4. Карт Банктын менчиги болуп саналат, карттын аракеттенүү мөөнөтү, Келишимдин мөөнөтү аяктагандан кийин же Банктын биринчи талабы боюнча карт милдеттүү түрдө Банкка кайтарылууга жатат.
- 2.5. Ушул эрежелер жана Банктын тарифтери Банктын www.bakai.kg, дареги боюнча расмий сайтында жайгаштырылган
- 2.6. Банк ушул Эрежелерди бир тараптуу тартилте өзгөртүүгө укуктуу.

3. Картты берүү тартиби.

- 3.1. Банк даярдалган картты Карт Ээсинин өзүнө же анын ишенимдүү адамына берет. Картты алууда карт Ээси карттын артындагы атايын талаага кол тамгасын коуюшу керек.
- 3.2. Карт ПИН-конвертте салынган ПИН-код менен чогуу берилет. Пин-код Банк тарабынан ПИН-конвертке салынып берилет же банктык аралыктан тейлөө каналдары аркылуу техникалык жактан мүмкүн болсо, ПИН-кодду мобилдик тиркеме аркылуу карт Ээсинин өзү ыйгарышы мүмкүн.
- 3.3. Карт Ээсинин карт-эсебиндеги каражаттарды коргоо максатында Банк ПИН-кодду үчүнчү жактарга билдирбөөнү жана кагазга жазып сактабоону сунуштайт.
- 3.4. Картты алууда сиздин карттагы латын тамгасы менен жазылган атыңыз сиздин чет өлкө паспортунда жазылган атыңыз менен дал келерин текшериниз. Дал келбей калса, чет мамлекеттен сатып алуу жүргүзүүдө көйгөйлөр жаралышы мүмкүн.
- 3.5. Банк картты Бишкек шаарында 5 (беш) жумуш күндүн ичинде жана Республиканын аймактарында 13 жумуш күндүн ичинде тапшырат.
- 3.6. Картты тез арада чыгаруу керек болгон учурда Бишкек шаарында 2 (еки) жумуш күндүн ичинде, Республиканын аймактарында 7 (жети) жумуш күндүн ичинде, Банктын тарифтерине ылайык даярдалат.
- 3.7. Тез арада чыгаруу үчүн тарифтерге ылайык комиссия толук төлөнмөйүн Банк картты тез арада чыгарбайт.
- 3.8. Карт чыгарылып, бирок карт Ээси картты алуу үчүн Банкка билдирме берилген күндөн баштап 6 (алты) ай бою кайрылбаса, Банк картты жокко чыгарып, аны чыгуруу үчүн жана жылдык тейлөө үчүн карт Ээси тарабынан толук же жарым-жартылай төлөнгөн комиссияны кайтарбай коуюга укуктуу.
- 3.9. Карттын алдыңкы бетинде төмөнкүлөр бар:
  - Банктын логотиби;
  - төлөм системасынын логотиби;
  - орнотулган чип (микропроцессор) – карт Ээси тууралуу маалыматтын ишенимдүү сактоочусу болуп саналат;
  - карттын 16 цифрадан турган номери;
  - Карт Ээсинин фамилиясы жана аты (латын тамгасы менен). Карттар кайра чыгарылган учурда картта фамилиянын жана аттын жазылбай калышына жол берилет.
  - карттын аракеттенүү мөөнөтү аяктоочу дата.
- 3.10. Карттын арткы бетинде төмөнкүлөр жайгашкан:
  - карт Ээси жөнүндө маалыматтар жазылчу магниттик тилке, ал кара түстө болот;
  - карт Ээсинин кол тамгасын коую үчүн атайын бөлүнгөн орун;
  - банктын жана МПЦнын күнү-түнү иштөөчү, маалымат берүүчү телефону;
  - (CVV2) текшерүү коду бол код интернет аркылуу операцияларды жүргүзүү үчүн колдонулат.
- 3.11. Магниттик тилкенин бузулушун болтурбоо үчүн картты сактоонун төмөнде келтирилген эрежелерин кармануу керек:
  - ачык күйгөн оттун жанына калтырбоо;
  - турмуш тиричилик жана башка приборлордун жанына калтырбоо, анткени нурлануу карттын магниттик тилкесине түшүрүлгөн маалыматтын бурмаланышына алып келиши мүмкүн;
  - механикалык урунууну болтурбоо;
  - магниттик кулпусу бар капчыктарга сактабоо;
  - автоунаалардын айнегин кирден жана кыроодон тазалоочу каражат катары колдонбоо.Магниттик тилке бузулган учурда картты кайра чыгаруу карт Ээсинин эсебинен жүргүзүлөт.

4. ПИН-кодду пайдалануу.

- 4.1. Карт ПИН-конверт менен чогуу берилген учурда ПИН-конвертти алар замат аны ачып, ПИН-коддуу эске тутуп калып, конвертти жана ичмекти жок кылуу керек.
- 4.2. Карт ПИН-конвертсиз берилген учурда карт Ээси ПИН-кодду мобилдик тиркеме аркылуу өзү ыйгарат. Бул үчүн карт Ээси карттын номери, аяктоо мөөнөтү өндөнгөн бардык керектүү маалыматты киргизиши керек. ПИН-кодду активдештириүү үчүн белгилендген ПИН-кодду киргизүү менен банкоматта алгачкы транзакция жүргүзүү керек.
- 4.3. Банктын банкоматында ПИН-кодду өзгөртүү банкоматтын экранында берилген нускамага ылайык ишке ашырылат. ПИН-кодду банкоматта өзгөртүү үчүн карттын жана ПИН-коддун болушу зарыл.
- 4.4. ПИН-кодду мобилдик тиркеме аркылуу өзгөртүү ПИН-кодду адаттагыдай өзгөрткөндөй эле жүргүзүлөт, бул учурда эски ПИН-код текшерилбейт.
- 4.5. Сандардын айкалышы (4 сан) карт Ээсинин каалоосу боюнча тандалат. Өзүңүздүн телефон номериниздин ақыркы сандары, туулган күнүнүзүн датасы ж.б. сыйктуу женил чечмеленүүчү жана оңой болжолдонуучу сандык айкалыштардан оолак болунуз.
- 4.6. ПИН-кодду терүүдө электрондук түзүлүштүн дисплейиндеги сандар атайын көрсөтүлбөстөн, шарттуу белгилер чыгат. Терүүдө катачылыктарга жол бербөө керек. Удаасы менен үч жолу ПИН-код туура эмес терилсе (кандай болбосун убакыт аралыгында, бир же ар түрдүү электрондук түзүлүштөрдү пайдалануу менен), карт автоматтык түрдө тосмолонот жана кырдаал аныкталганга чейин банкомат тарабынан кармалып калат же тейлөө пунктунда алынат.
- 4.7. ПИН-кодду терүү менен тастыкталган карттык операцияларды Банк карт Ээси тарабынан жүргүзүлгөн операциялар катары карайт.

5. Картты колдонуу.

- Картты кабыл алуучу соода-тейлөө ишканаларында товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр үчүн төлөө.
- Банктык мекемелерди жана банкоматтар аркылуу нак акча каражаттарын алуу.
- Интернет тармагында операцияларды жүргүзүү.
- Операцияларды мобилдик тиркемелер же интернет-банкинг аркылуу жүргүзүү.
- Акча каражаттарын карттан картка каторуу.
- Карттык эсепти толтуруу.

6. Соода-тейлөө ишканаларында карт менен төлөө процесси.

- 6.1. Карттарды тейлөөчү бардык пункттар ЭЛКАРТ/VISA логотиптери менен жабдылат, мунун өзү ошол пунктта картты тейлөө мүмкүн экендиги жөнүндө карт Ээсине билдириүү үчүн жасалат.
- 6.2. Сатылып алынган товарларды же көрсөтүлгөн кызматтарды төлөө үчүн соода түйүнүнүн кызматкерине картты берүү керек.
- 6.3. Соода-тейлөө ишканаларында картты колдонуу менен жүргүзүлгөн бардык транзакциялар карт Ээсинин катышуусу менен жүргүзүлүшү керек. Мунун өзү карт Ээсинин картта көрсөтүлгөн жеке маалыматтарды мыйзамсыз алуу тобокелдигин азайтуу үчүн керек.
- 6.4. Кээ бир соода жана тейлөө уюмдарында ири сатып алуулар жүргүзүлгөн учурда өздүгүн тастыктоочу документ талап кылышы мүмкүн. Ошондуктан сатып алууларды карт аркылуу төлөө учурунда Банк паспортту же өздүгүн тастыктоочу документти өзү менен ала жүрүү керек экендигин сунуштайт.
- 6.5. Кассир картты кабыл алып, терминалдын жардамы менен аны авторизациялайт. Бул үчүн ал картты терминалдын эсептөөчү түзүлүшүнө жайгаштырат, клавиатурадан операциянын суммасын терет же контактсыз чип-ридер аркылуу эсептейт. Сурам Банкка байланыш каналдары аркылуу келип түштөт. Карт Ээси ПИН-кодду туура терип, карт-эсепте акча каражаттары жетиштүү болгон учурда транзакциянын жүргүзүлгөндүгүн тастыктоочу эки нускадагы чек басылып чыгат. Чектин бир нускасы карт Ээсине берилет. Чекте көрсөтүлгөн маалыматтардын туура экендигине көнүл буруу керек. Кабыл алуучу технологияга жараша, басылып чыккан чек карт Ээсинин жана кассирдин кол тамгалары менен тастыкталат.
- 6.6. Банктагы карт-эсептен чыгарыла турган сумма коюлган эмес болсо же операциянын башка маалыматтары көрсөтүлгөн эмес болсо (мисалы датасы), чекке кол тамга коюуга тыюу салынат. Маалыматтар туура эмес көрсөтүлгөндүгү аныкталган учурда кол тамга коюудан баш тартып, жүргүзүлгөн операцияны жокко чыгарууну өтүнүү керек. Операция жокко чыгарылган учурда операциянын жокко чыгарылгандыгы жөнүндө чекти алуу зарыл.
- 6.7. Банк товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн карт аркылуу төлөнгөндүгүн тастыктоочу чектердин көчүрмөлөрүн сактоону сунуштайт. Бул документтерди сактоо карт-эсептен туура эмес чыгаруулардын орун албоосуна кепилдик берет.

6.8. Банк карт аркылуу төлөөнү ишеним жараткан соода-тейлөө ишканаларында гана жүргүзүүнү сунуштайт, өзгөчө алдамчылык деңгээли жогору өлкөлөргө (Африка өлкөлөрү, Түштүк-Чыгыш Азия өлкөлөрү, Латын Америка өлкөлөрү, Чыгыш Европа өлкөлөрү, Турция, АКШ) саякатка барган учурда муну эске алуу керек.

7. Интернет тармагында карт аркылуу төлөө процесси.

7.1. Интернет тармагында товарлар же кызмат көрсөтүүлөр үчүн төлөм карт аркылуу төлөө өзүнө карттын физикалык катышуусун талап кылбайт, бирок карттын реквизиттери колдонуллат, милдеттүү реквизиттер болуп – карттын номери, карттын аракеттенүү мөөнөтү, карт Эсдинин эмбоссиленген аты (картта жазылган аты жана фамилиясы) эсептелет. Интернет тармагында төлөмдердүү жүргүзүүдө Интернет-ресурсун тейлөө шарттарына ылайык CVV2, 3D Secure купуя белги сыйктуу реквизиттер дагы суралышы мүмкүн. Төлөөнү акырына чыгаруу үчүн “Оплатить” баскычын басуу керек.

7.2. VISA карттарында кардарларга баштапкы үлгү боюнча 3D Secure коопсуздуук технологиясына жеткиликтүүлүк ачылат, ошондуктан VISA карттары боюнча интернет операцияларга жеткиликтүүлүк баштапкы үлгү боюнча кошулат.

7.3. ЭЛКАРТ улуттук төлөм системасынын карттары боюнча интернет операцияларга жеткиликтүүлүк карт Эсдинин Арызынын негизинде ачылат.

7.4. Мындай жеткиликтүүлүктүү мүмкүнчүлүктүү кесепттери үчүн, анын ичинде үчүнчү жактар тарабынан банктык төлөм карт боюнча Интернет аркылуу санкцияланбаган операциялардын жүргүзүлүш тобокелдигинин болуу мүмкүндүгү үчүн бардык жоопкерчилик карт Эсдине жүктөлөт. Ошону менен бирге Банк ошондой операциялар боюнча акча каражаттарын кайтаруу жана/же дооматтык иштер жөнүндө Арызыды кабыл албоого укуктуу.

7.5. Интернет тармагында төлөмдердүү жүргүзүүдө коопсуздукут сактоонун негизги маселеси болуп, төлөм жүргүзүүчү карт Эсдин идентификациялоо эсептелет. Интернет-дүкөндө же Интернет тармагында кызматтарды сунуштоочуларга төлөө жүргүзүү үчүн CVV2/CVC2 коду колдонуллат.

7.6. CVV2/CVC2 коду – бул үч орундуу код, ал карттын арткы бетине басылат.

7.7. Банк сатып алууларды белгилүү компаниялардын ишенимдүү сайттарында гана жүргүзүүнү сунуштайт.

7.8. Интернет тармагында операцияларды коопсуз жүргүзүүнү камсыздоо үчүн 3D Secure коопсуздуук технологиясы колдонулган сайттарда төлөм жүргүзүүнү сунуштайт. Карттарды 3D Secure технологиясына кошуу автоматтык режимде жүргүзүлөт. Карттын 3D Secure технологиясына кошулгандыгы жөнүндө маалыматты Банкка кайрылып тактаса болот. ЭЛКАРТ улуттук төлөм системасы аркылуу жүргүзүлчү операциялар үчүн 3D Secure протоколу колдонулбайт.

7.9. 3D Secure технологиясы пайдаланылуучу Интернет тармагында операция жүргүзүүдө карт Эсди картты ачып жаткан учурда көрсөткөн номерге СМС аркылуу келип түшкөн купуя белгини карт Эсди киргизиши керек. СМС-купуя белги бир жолку болуп эсептелет жана бир гана сатып алуу жүргүзүү үчүн жарактуу.

7.10. Интернет тармагында операция жүргүзүү алдында карт Эсди төмөнкүлөрдүүт аткарышы керек:

– Өзүнүн браузерин жаңыртылган абалда кармоо жана коопсуздукут өз учурунда жаңыртып турруу.

– Карттын аракеттенүү мөөнөтүн, тосмолонгондугун ж.б. текшерип турруу

– Төлөмдү жүргүзүү үчүн карттагы акча каражаттарынын жетиштүүлүгүн текшерүү.

– Автоматтык түрдө кайра багытталган барактарда же калкыма терезелерде операция жүргүзүүдөн кармануу.

– Төлөө жүргүзүү жана тапшырыкты тастыктоо үчүн карт Эсди сайттын көрсөтмөлөрүн так аткаруусу керек.

7.11. Төлөм жүргүзүлбөй калуусунун мүмкүнчүлүктүү себептери:

– Картта каражаттардын жетишсиз болуусу.

– Карт боюнча төлөмдердүү Интернет тармагында жүргүзүүгө тыюу салынган болуусу же башка чектөөлөрдүн белгилениши.

– Карттын аракеттенүү мөөнөтүнүн аякташы.

– Карт Эсди тарабынан 3D Secure купуя белгисинин көрсөтүлбөшү.

– Карт тосмолонгон болушу мүмкүн.

– Тыюу салынган операцияларды жүргүзүүгө банк тарабынан тыюу салынышы.

– Картты ачууда туура эмес/жоголгон телефон номери көрсөтүлүп, 3D Secure кодун камтыган билдириүү туура эмес көрсөтүлгөн номерге келүүсү.

– Сайт же өлкө кара тизмеге киргизилген жана тобокелдиги жогору катары эсептелет.

– Cookie браузерлери тарабынан уруксат берилген эмес.

– Себебин билүү үчүн карт Эсди Банкка кайрылуусу керек.

7.12. Төлөмдү толук же жарым-жартылай жокко чыгаруу үчүн карт Эсди төлөмдү кайтарууну демилгелөө максатында Интернет дүкөндүн кардарларды колдоо кызматына кайрылуусу керек.

7.13. Кайра даректөө жүрүп жаткан сайттын дарегин (URL) күнт коюу менен талдап чыгуу керек. Сайт чыныгы сайтка окшош көрүнгөнү менен фишинг учурларында URL-дарек түп нускадан айырмаланышы мүмкүн (мисалы .com менен аяктагандын ордуна .gov менен аякташы мүмкүн).

7.14. Кардар Интернет аркылуу төлөмдерду жүргүзүүгө жеткилик алуудан баш тартууга укуктуу, бул үчүн ал Интернет операцияларга жеткиликтүүлүктү өчүрүү жөнүндө арыз жазуу максатында Банкка паспорту менен келиши керек.

8. Банкоматтан нак акча каражаттарын алуу.

- 8.1. Банкоматты колдонуу алдында ага мүнездүү болбогон белгилердин жок экендигине көңүл буруу керек: ПИН-клавиатуранын тегиз эмес болушу, банкоматтын экранынындагы бузулуулар ж.б. Шектүү белгилер бар болгон учурда андай банкоматта операцияларды жүргүзүүдөн кармануу керек жана банкоматта көрсөтүлгөн телефон аркылуу же Байланыш борбору аркылуу Банктын кызматкерлерине өзүнүн шектенүүлөрү жөнүндө билдириши керек.
- 8.2. Банкоматтан нак акчаларды чыгаруу ПИН-код менен тастыкталат жана банкоматтын экранында баяндалган нускамага ылайык, карт Ээси тарабынан өзүн өзү тейлөө режиминде ишке ашырылат.
- 8.3. Кызмат көрсөтүүдөн баш тартуу үчүн «Жокко чыгаруу» / «Cancel» баскычтарын басып, операцияны жокко чыгаруу керек.
- 8.4. ПИН-кодду башка адамдарга көрсөтпөй терициз. ПИН-кодду үч жолу туура эмес киргизсөнiz карт тосмолонуп, банкомат тарабынан алынышы мүмкүн.
- 8.5. Транзакцияны жүргүзүү үчүн башка адамдар сунуштаган жардамды кабыл албаңыз.
- 8.6. “Кыргыз Республикасында банктык төлөм карттар жөнүндө” жобого ылайык карт Ээси тарабынан банкомат аркылуу чыгарылчу бир транзакциянын суммасы улуттук валютада 250 (эки жүз элүү) эсептик көрсөткүчтөн же чет өлкө валютасында ошондой эквиваленттен ашпоосу керек. Ар түрдүү банктардын банкоматтарда бир жолку чыгарылчу акча каражаттарынын суммасы айырмаланышы мүмкүн.
- 8.7. Банкомат нак акча каражаттарын бергенден кийин картты кайтарат жана дүмүрчөк басып чыгарат.
- 8.8. Банкоматтар аркылуу алынчу дүмүрчөкүү сактоо сунушталат, анткени ал ПИН-код менен күбөлөндүрүлүп, бүтүмдүн тастыктоосу болуп саналат.
- 8.9. Экранда “Картыңызды алыңыз” жазуусу пайда болор замат картты алыңыз, антпесеңиз ал банкомат тарабынан кармалып калат.
- 8.10. Банкомат тарабынан берилген акчаны 20 (жыйырма) секунддун ичинде алуу керек, антпесе коргоо системасы ишке кирип, банкомат акчаны артка кайтарып алат. Мунун өзү акча каражаттарын банкоматтарда алуу учурунда тобокелдиктерди болушунча төмөндөтүү максатында караштырылган.
- 8.11. Сиздин картыңыз же акча каражаттарыңыз банкомат тарабынан кармалып калган учурда шар эле кетип калbastan, алар чын эле кармалып калгандыгын текшерициз. Андай болбогон учурда сиз банкоматтан алыстап кеткенден кийин ал картты же акча каражаттарын кайтарып берип салышы мүмкүн.
- 8.12. ПИН-код туура терилгендигине карабастан карт боюнча карттык операциялар төмөнкү себептер боюнча четке кагылышы мүмкүн:
- Суралып жаткан сумманын банкоматтын кассеталарындагы банкноттор менен берилиши мүмкүн эмеситиги. Ошол банкоматка карата нускамада көрсөтүлгөн банкноттун номиналына караганда аз сумманы суроо керек.
  - Суралып жаткан сумма банкоматтын нак акча каражаттарын берүүчү түзүлүшүнүн габариттери менен аныкталуучу бир жолку берилчү лимиттен ашык болсо. Суралып жаткан сумманы бөлүктөргө бөлүп, операцияны бир нече жолу кайталоо керек.
  - Суралып жаткан сумма карт Ээсине жеткиликтүү болгон суммадан ашык болсо. Карт-эсептеги акча калдыгын басып чыгаруу функциясын чакыруу менен калдыктын өлчөмүн тактап, азыраак сумманы суроо керек.
  - Суралып жаткан сумма карт Ээсине бир суткада түзүлүш боюнча жеткиликтүү болгон лимиттен ашык болсо. Керектүү сумманы банктын кассасы аркылуу чыгаруу үчүн эсеп ачылган банктын бөлүмүнө кайрылуу керек.
  - Банкоматтан нак акча каражаттарын чыгарууда ошол банкомат Сизге керектүү төлөм системасын тейлей тургандыгына көңүл бурунуз (адатта банкомат тейлей турган төлөм системаларынын логотиптери банкоматта бар болот).

9. Акча каражаттарын карттан картка которуу.

- 9.1. Бир картта башка картка акча каражаттарын «CardEX» акча которуу кызматын пайдалануу менен банкоматтар аркылуу которууну банкоматтын экранында берилген нускамага ылайык ишке ашырса болот. Эскертүү: банкоматта ошол функционалдын болуусу зарыл. Которууну “МПЦ” ЖАК процессингинде тейленүүчүү кайсы болбосун ЭЛКАРТ жана VISA карттарына которууга болот.
- 9.2. Банктын мобилдик банкинги/интернет банкинги аркылуу которуу которуулар бөлүмүндө ишке ашырылат.
- 9.3. Башка мобилдик тиркемелер аркылуу которуу.
- 9.4. Бул кызматтар аркылуу акча каражаттарын которуу үчүн карттын толук номерин, кээ бир учурларда алуучунун картынын аракеттенүү мөөнөтүн билүү керек жана которуунун суммасын көрсөтүү керек.

10. Карттык эсепти толтуруу.

- 10.1. Карт-эсепти төмөнкү ыкмалардын бирин колдонуу менен толтурууга болот:
- Банктын кайсы болбосун филиалында же сактык кассасында нак каражаттар менен;
  - башка Банктардан нак эмес которуулар. Карт-эсептин реквизиттерин алдын ала билүү зарыл;
  - Банктын төлөм терминалдарында акысыз;
  - Банктын төлөм терминалдарында, ошондой эле QuickPay, Мегаком, Pay24 терминалдарында тарифтерге ылайык;
  - мобилдик тиркемелер аркылуу нак эмес которуулар;

11. Карт алынган учурлар.

- 11.1. Карттын банкомат тарабынан кармалып калышынын себептери:
- карттын Банк-эмитент тарабынан катуу стоп-баракчага киргизилиши;
  - карттын ПИН-кодунун үчтөн ашык жолу туура эмес киргизилиши;
  - карттын аракеттенүү мөөнөтүнүн аяктоосу;
  - байланыштын үзгүлтүккө учурашы;
  - банкоматтын бузук болушу.
- 11.2. Карт банкомат тарабынан кармалып калган учурда төмөнкү нускаманы аткаруу керек:
- алгач, чындыгында эле карт банкомат тарабынан кармалып калгандыгын жана кийинки кардарга берилбей тургандыгын текшерүү керек;
  - эгерде банкомат чын эле картты кармап калган болсо, банкоматты орноткон банк менен байланышуу керек. Банктын координаттари жана телефон номерлери адатта банкоматтын өзүндө же банкомат жайгашкан жерде көрсөтүлөт;
  - банкоматты тейлөөчүү банк менен байланышып, кырдаалды түшүндүрүп, картты кайтарып алуу жолун жана мезгилиин такташып алуу керек;
  - банкоматты тейлөөчүү банкты аныктоо мүмкүн эмес болсо, анда картты берген банк менен байланышып, өлкөнү, шаарды, көчөнү жана банкомат жайгашкан үйдүн номерин билдириүү керек. Банктын адистери сиздин андан аркы көрө турган аракеттериниз жөнүндө керектүү кенештерди беришет;
  - картты алуу учун өздүгүн тасыктоочу документин өзү менен кошо ала келүү керек.

12. Карт жоголгон/уурдалган учурда эмне кылуу керек?

- 12.1. Карт жоголгон же уурдалган учурда картты тосмолоо жөнүндө оозеки же жазуу жүзүндөгү талабы (арызы) менен токтоосуз түрдө Банкка (же Процессинг борборуна же Банктын ошол жердеги кайсы болбосун филиалына) кайрылуу керек:
- МПЦ Байланыш борбору: +996 (312) 63 76 96; +996 (312) 66 43 25.
  - жумуш маалында Банктын Байланыш – борбору: **+996 (312) 61-00-61.**
- 12.2. Карттын жоголгандугу/уурдалгандыгы тууралуу Банкка канчалык эрте билдирилген болсо, карттагы каражаттарды башка адамдардын пайдалануу мүмкүндүгү ошончолук төмөн болот.
- 12.3. Карт тосмолонгongo чейинки жүргүзүлгөн карттык операциялар учун жоопкерчиликти карт Ээси тартат жана картты тосмолоо күчүнө киргендөн кийин ал жоопкерчиликten бошотулат.
- 12.4. Жоголгон же уурдалган деп билдирилген картты карт Ээси өзү таап алган учурда ал тууралуу токтоосуз түрдө Банкка билдириүү керек. Ал картты колдонууга болбойт, анткени ал карт банкомат тарабынан кармалып калат. Картты тосмодон чыгаруу учун же кайра чыгаруу учун Банкка кайрылуу керек.
- 12.5. Банк кийинки айларда карт-эсеп боюнча көчүрмөнү текшерип турууну сунуштайт. Мунун өзү карт боюнча санкцияланбаган транзакциялар жүргүзүлбөгөндүгүн текшерүүгө мүмкүндүк берет.

13. Төлөм системасында адаттан тышкаркы кырдаалдар.

- 13.1. В Төлөм системасында төмөнкүдөй адаттан тышкаркы кырдаалдар келип чыгышы мүмкүн:
- энерго жабдууларда үзгүлтүктөр;
  - байланыш каналдарында үзгүлтүктөр;
  - аппараттык жана программалык камсыздоо системасындағы үзгүлтүктөр;
  - форс-мажордук кырдаалдар (өрт, суу ташкыны, жер титирөө ж.б.)
- 13.2. Төлөм системасында ушундай кырдаалдар келип чыккан учурда Банк Келишим боюнча милдеттенмелерин аткара албай калгандыгы учун жоопкерчилик тартпайт.
- 13.3. Банк карттык операциялар боюнча кызматтарды сунуштоо процессине катышкан жабдуунун жана системалардын үзгүлтүксүз иштөөсүн камсыздоо учун бардык чараларды көрөт.

14. Карт боюнча шектүү операциялар.

- 14.1. Карт-эсеп боюнча көчүрмөдө талаштуу операция табылган учурда жүргүзүлгөн тигил же бул сумманы аныктоо үчүн Банктын кардарына кайрылуу керек. Карт боюнча каражаттарды санкцияланбаган колдонуу орун алган учурда доо-арыз жазуу керек.
- 14.2. Карт боюна алдамчылык/мұнәздүү болбогон аракеттер жасалғандыгы боюнча шектенүүлөр жараган учурда Банк карт Эсисинең тактоо/тастыктоо алынган учурга чейин картты тосмолоп коюуга укуктуу.
- 14.3. Операциянын тууралыгына карата доо-арыз ошол операция жүргүзүлгөн учурдан баштап 45 (кырк беш) банктык күндүн ичинде берилет. Бул мөөнөт аяктагандан кийин Банк карт Эсисинең доо-арызын кабыл албай коюуга укуктуу.
- 14.4. VISA карттари аркылуу жүргүзүлгөн эл аралык операциялар боюнча доо коюлчу минималдык сумма 15 долларды же улуттук валютада ошондой эквивалентти түзөт.
- 14.5. Талаштарды чечүү процесси төмөнкүчө жүргүзүлөт:
- карт Эсси жазуу жүзүндөгү арызын бергенден кийин Банк операция чындыгында эле жүргүзүлгөндүгүн текшерүү үчүн доо-арыз жазылган операция боюнча иликтеө иштерин жүргүзөт. Банк кошумча документтерди суралып кылууга укуктуу (төлөгөндөн кийинки чек, ATMден акча акча каражаттарын алгандан кийинки чек);
  - акча каражаттары туура эмес алынган болсо жана карт Эсисинең күнөөсү жок болсо, Банк акча каражаттарын кайтарып берет;
  - Банк тарабынан доо-арызды карап чыгуу жана чечимдерди кабыл алуу мөөнөтү эки айга чейин созулушу мүмкүн.
- 14.6. Карт Эсисинең жазуу жүзүндөгү арызынын негизинде жүргүзүлгөн ревизиянын/кайра саноонун негизинде банкоматта ашыкча акча каражаттары жок экендиги аныкталса, карт Эсисинең банкоматтан акча каражаттарын кем алыш калгандыгы жөнүндө доо-арызын Банк канааттандыруудан баш тартат.
- 14.7. Карт Эсисинең карты боюнча шектүү операциялар, анын ичинде алдамчылык операциялары жүргүзүлгөндүгү жөнүндө факт аныкталган учурда банк КР колдонуудагы мыйзамдарына ылайык ал тууралуу маалыматты Ыйгарым укуктуу Органга өз учурунда билдириүүгө милдеттүү.

15. Карт боюнча алдамчылык операцияларды болтурбоо максатында карт Эсси үчүн коопсуздуук эрежелери.

- 15.1. Картты үчүнчү жактарга берүүгө тыюу салынат.
- 15.2. Картты алууга жана/же карттын номерин/кол тамга үлгүсүн/CVV кодду жана карттын башка маалыматтарын көчүрүп алууга мүмкүн болгондой жерге калтырбаңыз.
- 15.3. Карттын магниттик тилкесинин бузулуп калбашы үчүн картты электромагниттик нурлануу булактарынан (уюлдук телефон, телевизор, СВЧ-меш, аудио жана видео аппаратура) оолак жерге сактаңыз. Товарлардын магниттик кодировкасы колдонулган жерлерде эсептешүүде сак болунуз – мунун өзү картты банкоматтарда жана ПОС-терминалдарда иштетилбей калышына же туура эмес иштелишине алыш келет. Карттын үчүнчү жактар тарабынан колдонулушун Банк ушул Эрежелерди орой түрдө бузуу катары карайт жана ушул Келишимдин Банк тарабынан бир тарафтуу бузулушуна алыш келет.
- 15.4. PIN-кодду жашыруун сактоо зарыл. PIN-кодду үчүнчү жактарга (тууганына, коллегасына, досторуна ж.б.) берүү карттын санкцияланбаган колдонулушуна, б.а. карт Эсисине таандык болгон каражаттардын чыгымдалышына алыш келет. PIN-кодду киргизүү менен жүргүзүлгөн операциялар карт Эсси тарабынан жүргүзүлгөн болуп эсептелет жана ал боюнча эч кандай дооматтар кабыл алынбайт.
- 15.5. Картты PIN-коду менен бирге сактоого тыюу салынат, PIN-кодду карттын өзүнө жазууга же карт менен чогуу сакталчу документтерге жазууга тыюу салынат.
- 15.6. Сатып алуу жүргүзүп жаткан учурда картты көз алдыдан жоготпоо керек. Транзакция аяктар замат картты алыш, өзүнүн карты экенин текшерүү керек.
- 15.7. Соода түйүндөрүндө карт аркылуу жүргүзүлгөн бардык операциялар сиздин катышуунуз менен жүргүзүлүшү керек.
- 15.8. Банкоматта операция жүргүзгөнгө чейин банкоматтын бузук экендигин билдиричүү кандайдыр бир белгилер жок экендигине көңүл бурунчуз, анын жанында же үстүндө башка түзүлүштөр орун алган болсо ал тууралуу ошол банкоматты тейлекен банкка билдириңиз дагы башка банкоматты пайдаланыңыз.
- 15.9. Экранында башка банкоматка өтүү өтүнүчү жазылган банкоматтарды пайдаланбаңыз. Банк ага окшогон билдириүүлөрдү жайгаштырбайт.
- 15.10. Мүмкүндүккө жараша Сизге тааныш банкоматтарды пайдаланууга аракет кылышыз. Андай болбогон учурда жакши жарыктандырылган жана ыңгайлуу жерге орнотулган банкоматтарды пайдаланыңыз.
- 15.11. Банкоматты пайдаланып жаткан учурда Сизди башка бирөөлөрдүн алагды кылуусуна жол бербениз.
- 15.12. Кийинки чыгымдоолорду контролдоо үчүн бардык чектерди сактоо сунушталат. Чектерди таштанды салчу контейнерге таштабаңыз.

- 15.13. Банк күмөндүү интернет сайттар сурам кылган учурда, ошондой эле кайсы болбосун мобилдик телефондорду өндүрүүчүлөр сурам кылган учурда (күмөн санаган учурда же маалымат чектелүү/жок болгон учурда) карттык маалыматтарды (карттын өзүнө түшүрүлгөн) киргизбөөнү сунуштайт, анткени карт Эсine билгизбестен акча каражаттарын чыгарып алуу же уурдоо тобокелдиги жарагат.
- 15.14. Банкоматтарды мүмкүнчүлүкө жараша күндүз пайдалануу сунушталат, ал эми түн ичинде жакшы жарыктандырылган жерлерди тандап, транзакция жүргүзүп жаткан маалда чоочун адамдар жакын турбагандыгына көңүл бурунуз.
- 15.15. ПИН-кодду киргизүүдө ал ПИН-кодду чоочун адамдар көрбөгөндүгүнө көңүл бурунуз.
- 15.16. Картты колдонуу менен жүргүзүлгөн операциялардын контролдонушун камсыздоо үчүн «SMS билдириүү» кызматын пайдалануу сунушталат. Ал кызмат карт Эсинин арызынын негизинде Банк тарабынан кошулат.
- 15.17. Карт боюнча шектүү операция жүргүзүлгөн учурда Банкта карт Эси менен телефон/электрондук почта/СМС аркылуу байланышу мүмкүнчүлүгү болуусу үчүн Банкка берилген байланыш маалыматтарын жаңылап туруу зарыл.
- 15.18. Интернетте иштөөдө коопсуздук принциптерин сактаңыз жана электрондук почта же Facebook аркылуу жөнөтүлгөн түшүнүксүз билдириүүгө же шектүү шилтемелерге кирбениз.
- 15.19. Электрондук почтадагы билдириүлөрдөн жүктөлгөн, Сиз күтпөген файлдарды жүктөбөнүз.
- 15.20. Өзүнүздүн купуя белгилериңиздин коопсуз сакталышын камсыздыңиз жана эч кимге билдирибениз.
- 15.21. Телефон аркылуу болобу, жеке жолуккандабы же эл. почта аркылуу болобу – эч кимге өзүнүздүн жеке маалыматтарыңызды билдирибениз.
- 15.22. Кайра даректөө жүрүп жаткан сайттын дарегин (URL) күнт коюу менен талдап чыгуу керек. Сайт чыныгы сайтка окшош көрүнгөнү менен фишинг учурларында URL-дарек түп нускадан айырмаланышы мүмкүн (мисалы .com менен аяктагандын ордунा .gov менен аякташы мүмкүн).
- 15.23. Өз браузериңизди жаңыртылган абалда кармаңыз жана коопсуздукту жаңыртууну өз учурунда орнотуп турунуз.
- 15.24. “Кыргыз Республикасында кумар ишине тыюу салуу жөнүндө” КР мыйзамына ылайык кумар ишмердиги, букмекердик кеңселер жана казино (интернет ааламын кошо алганда) жана башка тыюу салынган түрлөр менен байланышкан банктык операцияларды жүргүзүүгө Банк тарабынан тыюу салынган.

16. Карттар боюнча чектөөлөр.

- 16.1. Санкцияланбаган карттык операциялардын болуу тобокелдигин азайтуу максатында Банк карттык операцияларды жүргүзүүгө чектөөлөрдү белгилөөгө укуктуу. Чектөөлөрдүн жана лимиттердин чоңдугун, шарттарын, мөөнөтүн жана аларды белгилөөнүн тартибин Банк өз алдынча аныктайт. Банк карттар боюнча суткалык лимиттерди белгилейт. Карт Эси картты пайдалануу менен операцияларды суткалык лимиттин чегинде жүргүзүү алат, алардын тизмеси Банктын www.bakai.kg сайтында берилген.
- 16.2. Банк тарабынан белгilenген стандарттык чектөөлөр карт Эсинин Банкка жазуу жүзүндөгү кайрылуусу боюнча өзгөртүлүшү мүмкүн.
- 16.3. Банк тарабынан контактсыз карттар боюнча кошумча чектөөлөр белгilenген:
  - тарифтерине ылайык белгilenген лимиттердин чегинде ПИН-кодду киргизбестен транзакцияларды жүргүзүү;
  - Банктын тарифтерине ылайык белгilenген лимиттерден ашык ПИН-кодду киргизбестен транзакцияларды жүргүзүү.

17. Карттын аракеттенүү мөөнөтү жана Келишимди бузуу.

- 17.1. Картта анын аракеттенүү мөөнөтү аяктай турган дата (айы жана жыл) көрсөтүлөт. Карт көрсөтүлгөн айдын ақыркы күнү аяктаганга чейин жарактуу болуп эсептелет. Мөөнөтү аяктаган бардык карттар тосмолонот жана Банкка берилүүгө жатат.
- 17.2. Карт Эси арыз жазуу жана картты жокко чыгаруу аркылуу картты жаап, Келишимди бир тараптуу бузууга укуктуу.
- 17.3. Карт Эси ушул Эрежелердин жана Келишимдин шарттарын аткарбаса, Банк картты тосмолоп/жокко чыгарып, Келишимди бузууга укуктуу.
- 17.4. Келишим бузулган учурда карт Эси карыздарды жаап, өзүнүн карт-эсеби боюнча таризделген бардык карттарды өткөрүп бериши керек.
- 17.5. Кайсы тараптын болбосун демилгеси менен Келишим бузулган учурда карт Эси тарабынан жылдык тейлөө үчүн төлөнгөн комиссия кайтарылып берилбейт.
- 17.6. Банк алдында карыз жок болгон учурда карт-эсеп боюнча акча каражаттарынын калдыгы кайтарылып берилет.

18. Башка шарттар.

18.1. Жеке Келишимде көрсөтүлгөн жана картты чыгаруу менен байланышкан башка документтерде көрсөтүлгөн маалыматтар өзгөргөн учурда Банкка ошол өзгөрүүлөрдү камтыган документтерди сунуштоо менен 5 күндүн ичинде билдирициз. Ал маалыматтардын өзгөргөндүгү жөнүндө Банкка өз учурунда билдирилбөгендиктен келип чыккан кесепеттер учун Банк жоопкерчилик тартпайт.